

УДК 664-1(477)-047.44

Ю.В. Онищук, асистент

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна

АНАЛІТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАНУ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Ю.В. Онищук, ассистент

Винницкий национальный аграрный университет, г. Винница, Украина

АНАЛИТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОСТОЯНИЯ САХАРНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Yuliia Onyshchuk, assistant

Vinnitsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

ANALYTICAL CHARACTERISTICS OF UKRAINE SUGAR INDUSTRY

Сучасний етап функціонування цукрової промисловості України, що характеризується наявністю багатьох особливостей, сформованих її трансформацією на національному та глобальному рівнях, поглибленням процесів інтеграції та загострення викликів сучасності, вимагають детального аналізу поточного стану галузі й оцінювання тенденцій її розвитку.

Проведений аналіз ефективності розвитку цукрової промисловості України в розрізі сировинно-технологічного, економічного та соціально-екологічного аспектів виявив, що функціонування в умовах трансформації мінливими характеристиками, які набувають вигляду періодичних коливань, а параметри її розвитку не мають усталеної прогресивної тенденції, тобто розвиток галузі є неефективним. Це дослідження дозволило виявити основні проблеми розвитку, вирішення яких набуває першочергової актуальності.

Ключові слова: цукрова промисловість, ефективність, розвиток, ефективність розвитку, аналіз, тенденція.

Современный этап функционирования сахарной промышленности Украины, характеризующийся наличием ряда особенностей, сложившихся вследствие ее трансформации на национальном и глобальном уровнях, углубления процессов интеграции и обострения вызовов современности, требуют детального анализа текущего состояния отрасли и оценки тенденций ее развития.

Проведенный анализ эффективности развития сахарной промышленности Украины в разрезе сырьевого, технологического, экономического и социально-экологического аспектов выявил, что функционирование в условиях трансформации описывается изменчивыми характеристиками, которые приобретают вид периодических колебаний, а параметры ее развития не имеют сформированной прогрессивной тенденции, то есть развитие отрасли является неэффективным. Это исследование позволило выявить основные проблемы развития, решение которых приобретает первостепенное значение.

Ключевые слова: сахарная промышленность, эффективность, развитие, эффективность развития, анализ, тенденция.

The current phase of the sugar industry of Ukraine, which is characterized by a number of features formed its transformation at the national and global levels, deepen the process of integration and socio-political challenges of our time, requires a detailed analysis of the current state of the industry and assess trends in its development.

The analysis of the efficiency of the sugar industry in Ukraine in terms of raw technological, economic, social and environmental aspects have found that operation under transformation describes the changing characteristics that become kind of periodic oscillations, and the parameters of its development haven't appointed a progressive trend, so industry development is ineffective. The study revealed major development challenges, the resolution of which takes priority.

Key words: sugar industry, efficiency, development, efficiency of development, analysis, trend.

Постановка проблеми. Активізація інтеграційних процесів у світовій економіці стала визначальною ознакою розвитку національного господарства України та його провідних секторальних систем, до яких передусім відноситься агропромисловий комплекс. Інтеграція посилила вплив зовнішніх чинників на функціонування вітчизняної цукрової промисловості, що пов'язане з можливостями та викликами вимог СОТ, лібералізацією економічних відносин, загостренням конкуренції та втратою провідних позицій на традиційних ринках збуту продукції.

Трансформаційні процеси вплинули на втрату галузевого управління продовольчою сферою, становлення приватних форм господарювання, розвиток нових форм продовольчого забезпечення потреб населення, підвищення вимог до якості та екологічної безпечності продуктів харчування, переформатування експортного потенціалу, чим нашарувалось багато об'єктивних передумов для розгляду проблем розвитку цукрової промисловості України на якісно новому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості і проблеми бурякоцукрового комплексу України, історія становлення та аналіз його поточного стану, формування і динаміка ринку цукру, його державне регулювання, шляхи реформування цукрової галузі та перспективи її розвитку доволі детально досліджені в наукових працях вітчизняних економістів-аграрників, таких як О.С. Багатеренко, П.П. Борщевський, О.М. Варченко, С.Л. Дусановський, В.І. Ємцев, О.С. Заєць, Є.В. Імас, М.Ю. Коденська, В.В. Лиськов, В.Я. Месель-Веселяк, М.К. Пархомець, В.І. Пиркін, В.Г. Поплавський, М.В. Роїк, П.Т. Саблук, С.А. Стасіневич, М.П. Сичевський, А.В. Фурса, О.М. Шпичак, І.Г. Яремчук та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак більшість робіт має методичний або прикладний характер, у той час як теорія і методологія функціонування та розвитку цукрової галузі залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, переважна більшість дослідників спираються на комплексний підхід до організації виробництва, включаючи вирощування цукрових буряків, виробництво цукру та його реалізацію. Проте на фоні підвищеної уваги науковців до проблем сировинного сегмента інтерес до цукрової галузі розпорошується, хоча саме виробництво цукру, на нашу думку, має бути центральною ланкою бурякоцукрового комплексу.

Мета статті. Головною метою цієї статті є формування методики оцінювання ефективності розвитку цукрової промисловості України в умовах посилення процесів євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Нинішній стан цукрової промисловості України пов'язаний з удосконаленням її функціонування як цілісної системи та проявляється через зростання якісних характеристик, що відображають значущість системи цукровиробництва для населення, інших сфер національної економіки та суспільства загалом. Важливо, що при цьому повинно відбуватись не просто збільшення обсягу виробництва, а якісне оновлення господарської системи, підвищення ефективності її функціонування на основі сучасної техніки, технологій і організації праці у всіх структурних підрозділах і поліпшенням якості продукції, що випускається [2]. Отже, за сучасних умов, коли середовище функціонування цукрових заводів характеризується поглибленням деформацій та невизначеністю, на перший план виступають проблеми не просто розвитку, а розвитку з висхідною траєкторією, що забезпечує його ефективність.

З метою поглиблення аналізу ефективності розвитку цукрової промисловості зосередимось на його окремих компонентах – економічному, сировинно-технологічному та соціально-екологічному. Оцінити ефективність розвитку цукрової галузі за економічними компонентами можна на основі стандартних показників економічної ефективності (рівень використання потужностей, матеріаловіддача, продуктивність праці) та специфічних галузевих показників питомого обсягу виробництва цукру на одного виробника та за одну добу роботи використаних для розрахунку відповідних коефіцієнтів.

Динаміка коефіцієнта обсягу виробництва на один завод (табл. 1) вказує, що протягом 2003–2014 рр. лише у трьох періодах спостерігалось зниження ефективності, що загалом характеризує позитивну динаміку. Так у 2014 р. відносно 2013 р. відбулось поліпшення цієї компоненти економічного розвитку на 35,9%, а у порівнянні з 2003 р. темп росту становив 260%, тобто намітилась позитивна тенденція до укрупнення виробників, що в цілому відповідає вимогам концепції мінімально ефективного масштабу виробництва.

Таблиця 1

*Динаміка показників ефективності розвитку цукрової промисловості України
за економічною складовою*

Показники	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014 р. до 2003 р.
Обсяг виробництва цукру на 1 завод, тис. т	12,0	14,93	16,35	21,80	16,89	22,47	22,62	21,18	30,27	35,33	31,89	43,35	+31,354
Річний коефіцієнт, %	–	124,4	109,6	133,4	77,5	133,0	100,7	93,6	142,9	116,7	90,3	135,9	361,28
Обсяг виробництва цукру за 1 добу, тис. т	28,24	29,07	32,14	33,22	31,24	25,57	23,47	24,27	31,02	27,59	18,70	24,51	-3,738
Річний коефіцієнт, %	–	102,9	110,6	103,4	94,0	81,9	91,8	103,4	127,8	89,0	67,8	131,0	86,77
Обсяг виробництва цукру на 1 задіяної потужності, т/т	4,29	5,26	5,77	7,71	5,99	7,20	7,02	6,88	9,70	10,46	8,82	11,56	+7,27
Річний коефіцієнт, %	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	269,5
Продуктивність праці, тис. т / особу	26,48	29,04	30,6	33,23	31,24	25,58	23,48	24,27	31,02	27,60	18,70	19,07	-7,41
Річний коефіцієнт, %	–	109,7	105,4	108,6	94,0	81,9	91,8	103,4	127,8	89,0	67,8	102,0	70,02
Матеріаловіддача (виробництво цукру з тонни цукрового буряка), кг/т	117,2	116,6	131,2	122,1	116,6	128,5	136,9	118,8	134,2	129,5	140,6	142,9	+25,7
Річний коефіцієнт, %	–	99,5	112,5	93,1	95,5	110,2	106,5	86,8	113,0	96,5	108,6	101,6	121,9

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних [3; 5; 7].

Незважаючи на поліпшення рівня концентрації, все ж показники українських виробників цукру значно відстають від європейських (рис. 1): у порівнянні з Польщею – у 3 рази, Францією – у 5,4 рази, Німеччиною – у 6,75 рази.

Коефіцієнт результативності виробництва цукру за добу вказує на чергування прогресивних змін на регресивні ознаки з періодичністю в 2–3 роки, що призводить у підсумку до погіршення економічного розвитку за цією компонентою у 2014 р. порівняно з 2003 р. (вихід готової продукції за добу роботи цукрового заводу зменшився на 13,23 %).

Важливим аспектом економічного розвитку будь-якої галузі є результативність використання основних факторів виробництва – робочої сили, предметів праці та засобів праці, яку оцінюють за допомогою прямих показників ефективності. Коефіцієнти результативності залучення до виробничого процесу факторів виробництва підтверджують відсутність єдиної тенденції ефективного розвитку цукрової промисловості України в останнє десятиліття (рис. 2).

Аналіз вказує, що протягом 2003–2014 рр. стримуючими фактором економічного розвитку цукрової галузі залишається ефективність використання персоналу цукрових заводів та предметів праці. Середній за 2004–2014 рр. коефіцієнт ефективності використання персоналу набув значення 97,08 %, тобто обсяг цукру, який приходить на одного працівника зменшувався в середньому на 2,92 % щорічно; середній за 2004–2014 рр. коефіцієнт ефективності використання сировини набув значення 101,82 %, тобто щорічний приріст становив 1,82 %; коефіцієнт ефективності використання задіяної потужності набув значення 109,4 %, тобто обсяг цукру, що припадає на одиницю потужності, зростав у середньому на 9,4 % щорічно.

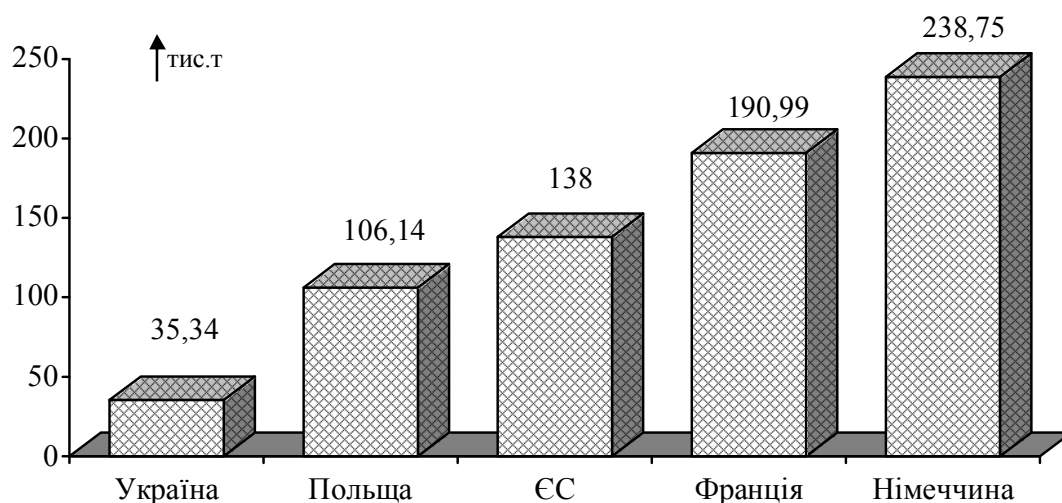

Рис. 1. Обсяг виробництва цукру з розрахунку на один завод, 2012 р.

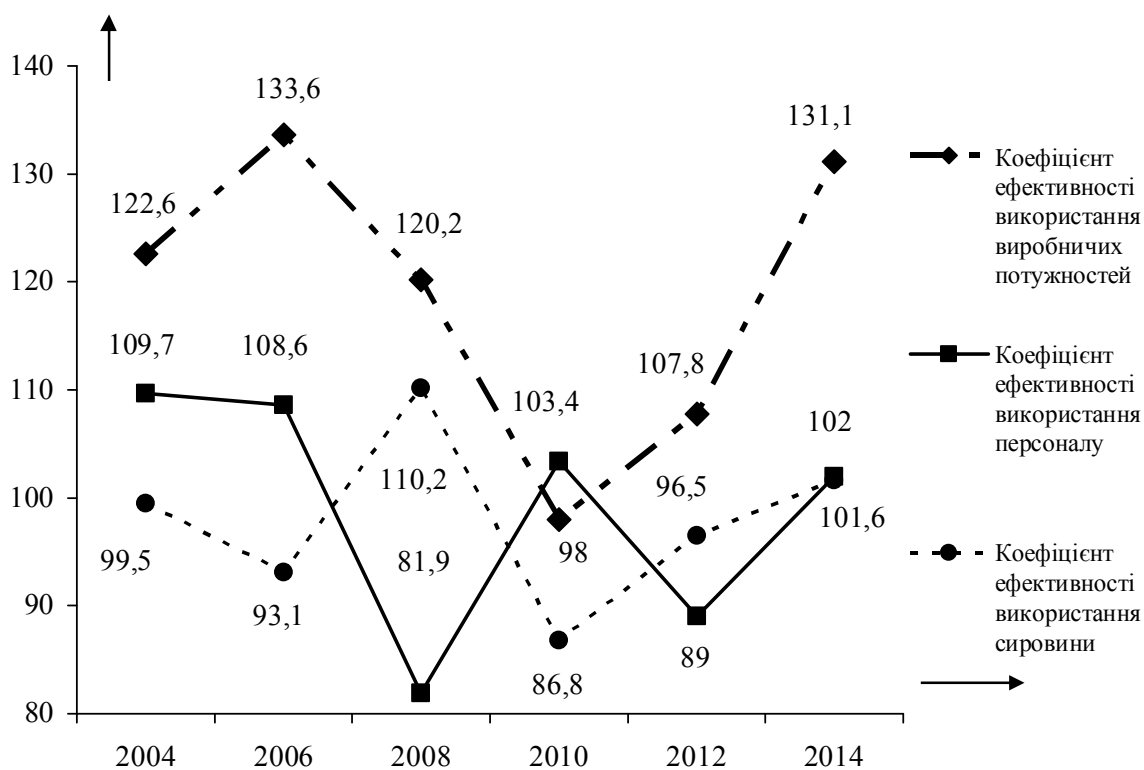

Рис. 2. Динаміка показників ефективності розвитку цукрової промисловості за економічною складовою

Під час поглибленого дослідження цієї характеристики в регіональному розрізі стає очевидним, що загальну позитивну тенденцію до покращення сформовано за рахунок стрімкого покращення показника лише для окремих виробників, що призводить до стратифікації галузі у процесі трансформацій (рис. 3).

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

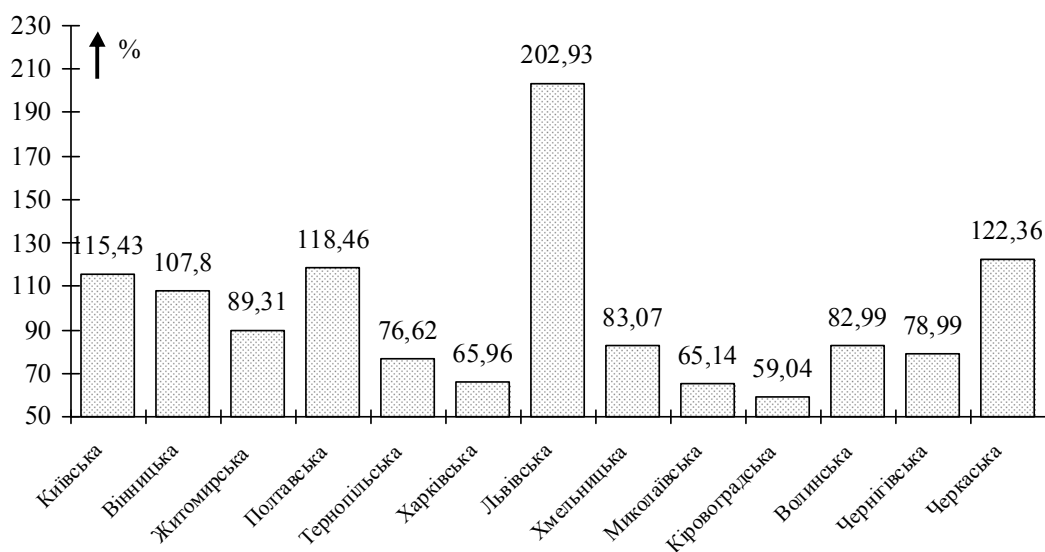

Рис. 3. Диференціація регіонів України за коефіцієнтом ефективності використання потужності, 2013 р.

Значна регіональна асиметрія та відхилення фактичних показників за роками від середніх тенденцій у підсумку знаходять зовнішній прояв у нестабільній динаміці та проблемному стані головного фінансового показника діяльності – прибутку.

Не менш вагомим аспектом розвитку цукрової промисловості є сировинно-технологічний, адже для матеріаломісткого виробництва обсяги та якість сировини визначають характер її переробки, режим і тривалість компанії, зумовлюють специфіку окремих стадій технологічного процесу, а прогресивність діючих технологій спричиняють внутрішні трансформації, зумовлюючи вектор розвитку. Для оцінювання ефективності розвитку цукрової промисловості нами було обрано специфічні галузеві показники, які узагальнено характеризують найсуттєвіші ознаки за цією компонентою розвитку: вихід цукру, цукристість буряків та стружки, коефіцієнти заводу та виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників ефективності розвитку цукрової промисловості України за сировинно-технологічною складовою

Показники	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014 р. до 2003 р.
Вихід цукру, %	11,86	11,52	13,14	12,21	11,65	12,85	13,72	11,86	13,46	12,95	13,35	14,04	+2,18
Річний коефіцієнт, %	–	97,1	114,1	92,2	95,4	110,3	106,8	86,4	113,5	96,2	103,1	105,2	118,38
Цукристість буряків при прийманні, %	15,69	14,98	16,33	15,77	15,02	16,05	16,85	15,30	16,63	16,11	16,26	17,05	+1,36
Річний коефіцієнт, %	–	95,5	109,0	96,6	95,2	106,9	105,0	90,8	108,7	96,9	100,9	104,9	108,67
Цукристість стружки, %	15,07	14,51	16,16	15,19	14,54	15,60	16,37	14,73	16,16	15,65	15,96	16,64	+1,57
Річний коефіцієнт, %	–	96,3	111,4	94,0	95,7	107,3	104,9	90,0	109,7	96,8	102,0	104,3	110,42
Коефіцієнт заводу, %	78,53	79,33	81,35	80,37	80,17	82,38	83,82	80,53	83,29	82,75	83,0	83,2	+4,67
Річний коефіцієнт, %	–	101,0	102,5	98,8	99,8	102,8	101,7	96,1	103,4	99,4	100,3	100,2	105,95
Коефіцієнт виробництва, %	72,07	74,18	76,45	74,77	75,53	78,07	79,42	75,55	78,98	78,69	80,71	80,75	+8,68
Річний коефіцієнт, %	–	102,9	103,1	97,8	101,0	103,4	101,7	95,1	104,5	99,6	102,6	100,0	112,04

Джерело: згруповано та розраховано автором на основі статистичних даних [3; 5; 7].

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вихід цукру, що характеризує кількість цукрози, виробленої з сировини, поступово впродовж 2000–2014 рр. збільшувався з 12,11 до 14,04 %, тобто кількість виготовленого цукру з кожної тонни перероблених цукрових буряків за цей час зросла на 15,9 %, що є свідченням узагальненого поліпшення технологічного рівня діючих цукрових заводів, якості сировини та зменшення її втрат на етапах транспортування, зберігання та перероблення (рис. 4). Незважаючи на загальну позитивну тенденцію, що склалась, зміна показника за окремими роками вказує, що поліпшення не носить усталеного характеру.

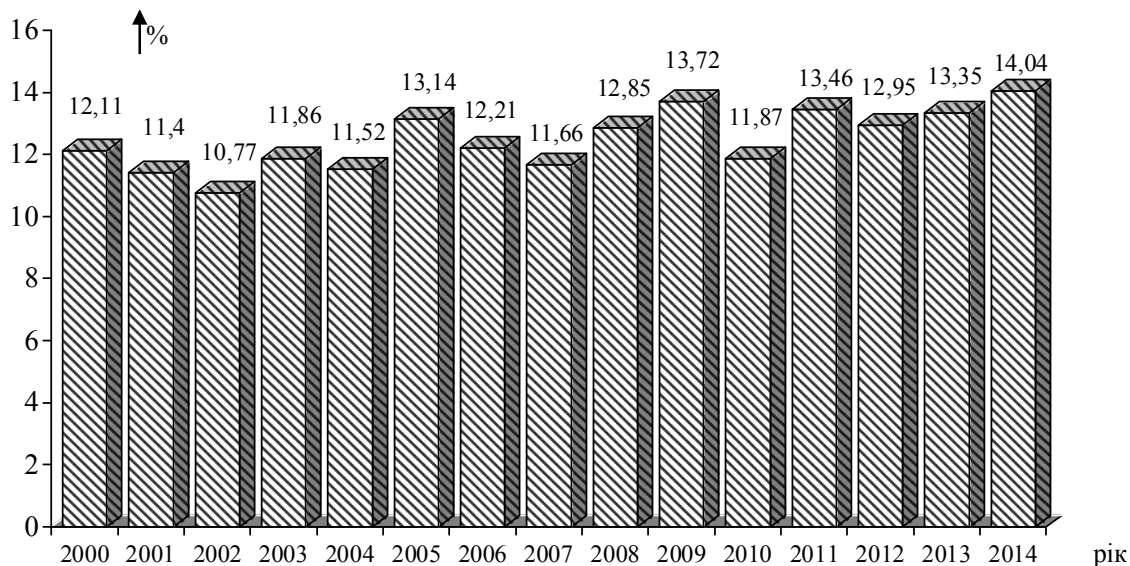

Рис. 4. Динаміка виходу цукру, %

Джерело: [7].

У розрізі окремих регіонів України вихід цукру також суттєво різниться. Так, у 2014 р. найвищі показники характерні для Тернопільської (15,63 %), Полтавської (15,22 %) та Чернігівської (15,04 %) областей, однак шість регіонів із тринадцяти мають показники значно нижчі від середнього по Україні (рис. 5). Це свідчить про техніко-технологічні відмінності виробників, їх логістично-складське забезпечення та якість сировини.

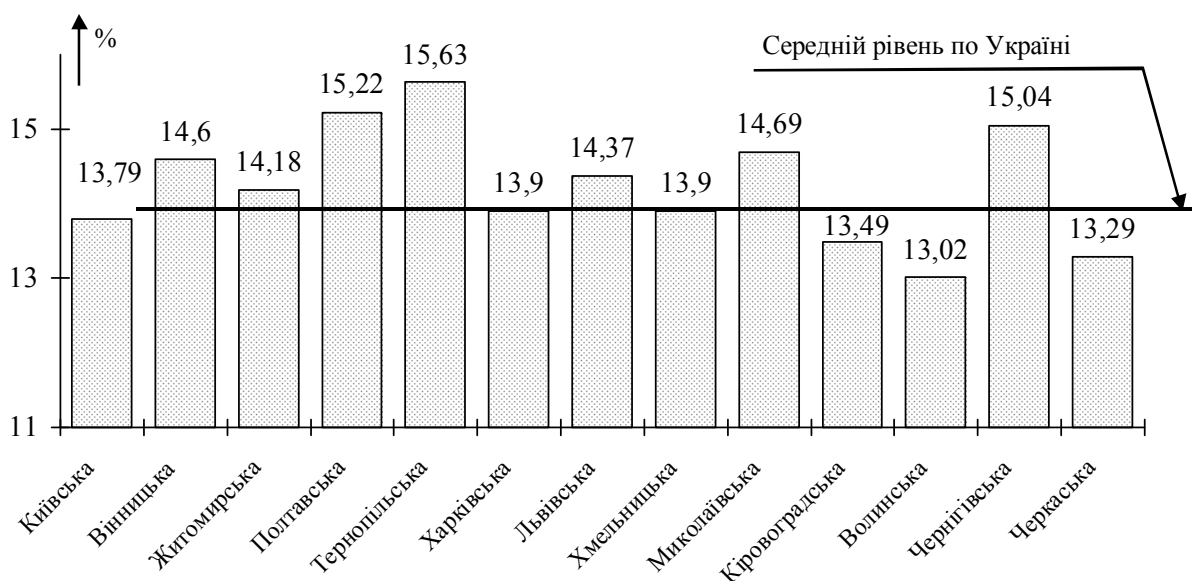

Рис. 5. Диференціація регіонів України за показником виходу цукру, 2014 р.

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Для оцінювання якості сировинних ресурсів доцільно використовувати показники цукристості сировини. За останні десять років рівень цукровості зріс з 15,69 до 17,05 %, проте лише в останні три роки таку тенденцію можна вважати стійкою. Цілком зрозуміло, що це пояснюється, перш за все, значним впливом природно-кліматичних умов на результати господарювання. Позитивним також є скорочення різниці між цукристістю буряків та стружки – за цей же період зменшилася з 0,62 до 0,41 % та цукристістю буряків і виходом цукру – зменшилася з 3,83 до 3,01 %.

Тобто підвищення виходу цукру спричинено не лише підвищенням якості сировини, а й прогресивними змінами технологій приймання, зберігання та перероблення. Зазначені коефіцієнти мають спільну динаміку, що характеризує односпрямованість їх розвитку (рис. 6).

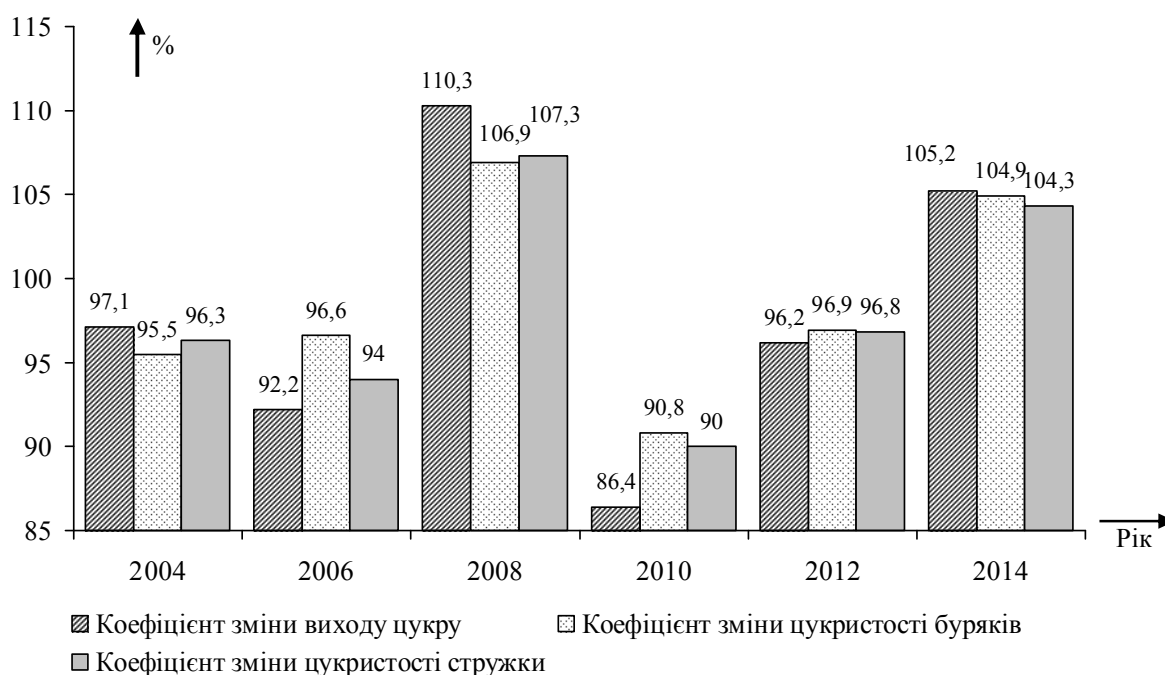

Рис. 6. Динаміка показників ефективності розвитку цукрової промисловості за сировинно-технологічною складовою

За оцінками провідних науковців [3], ефективність роботи цукрового заводу визначається величиною втрат бурякомаси і цукру на всіх ділянках приймання, зберігання, внутрішньозаводського транспортування та перероблення буряків, а також вмістом цукру в мелясі. Показником, що узагальнено характеризує роботу переробних підприємств, є коефіцієнт виробництва цукрози із сировини відповідної зони заготівлі.

Порівняно з 2003 р. ступінь вилучення цукру зріс у 2014 р. на 12,04 %, і хоча в окремі роки коефіцієнт виробництва знижувався відносно рівня попереднього року, в цілому сформувалась позитивна динаміка. Середній коефіцієнт зміни ступеня вилучення цукру протягом останнього десятиліття становив 101,03 %.

Іншим важливим показником, який комплексно оцінює втрати у процесі виробництва та характеризує ефективність технологічного процесу виробництва цукру є коефіцієнт заводу. У 2014 р. його величина становила 84,38 %, що цілком відповідає європейським стандартам (83–89 %) [7]. Середній коефіцієнт зміни такого показника протягом останнього десятиліття становив 100,53 %, тобто можна вважати, що щорічно за втрати цукру на заводах України скорочувались на 0,53 %.

Якщо ж оцінити величину втрат цукру за допомогою коефіцієнта заводу в регіональному розрізі, то стає очевидним, що працюючі у галузі заводи суттєво відрізняються рівнем використовуваних технологій та виробничим менеджментом. Так, сім облас-

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

тей характеризуються значно гіршими показниками відносно середньогалузевих, однак регіони-лідери вказують на можливість переформатування роботи заводів у напрямі поліпшення параметрів їх технологічного розвитку.

Різниця між коефіцієнтами виробництва протягом 2004–2014 рр. поступово скорочувалась з 6,46 на початку періоду до 3 % у кінці, що вказує на зменшення втрат буряків і цукру при прийманні, зберіганні та транспортуванні коренеплодів на цукрові заводи.

Незважаючи на покращення показників у динаміці, все ж сировинно-технологічний аспект розвитку цукрової промисловості України виявляє багато вагомих проблем, серед яких найчастіше відзначають переробку цукрових буряків низької технологічної якості, неритмічну роботу підприємств, використання морально та фізично зношеного та застарілого обладнання, низький ступінь автоматизації окремих технологічних процесів, недо-завантаження станцій сокодобування, дефекасурації і продуктивних відділень [7].

Загалом можна відзначити, що динаміка цих параметрів є спільною з розглянутими раніше характеристиками цукристості сировини, що є черговим доказом взаємозалежності розвитку сировинного та технологічного аспектів галузі.

Третьою складовою розвитку цукрової промисловості України є соціально-екологічна. Оскільки головною метою функціонування цієї галузі є задоволення потреб населення та суміжних виробництв у важливому продовольчому товарі – цукрі та гарантування на цій основі продовольчої безпеки, нами обрано показники рівня задоволення внутрішнього попиту, відповідність споживання до раціональної норми та обсяги експорту [1].

Аналіз засвідчив, що протягом 2003–2014 рр. фактичне споживання цукру та його необхідні обсяги відповідно до норми раціонального споживання, встановленої МОЗ України (38 кг на рік на особу) [4], скорочуються. За сталих обсягів виробництва цукру їх надлишок над внутрішньонаціональними потребами компенсується за рахунок експорту або формування перехідних запасів. Експорт українського цукру починаючи з 2004 р. зменшився на 86,5 %.

Динаміка відповідних коефіцієнтів ефективності розвитку промисловості за соціально-екологічним аспектом вказує на її мінливий характер, що є результатом відсутності єдиної збалансованої стратегії функціонування галузі у сучасних трансформаційних умовах (рис. 7).

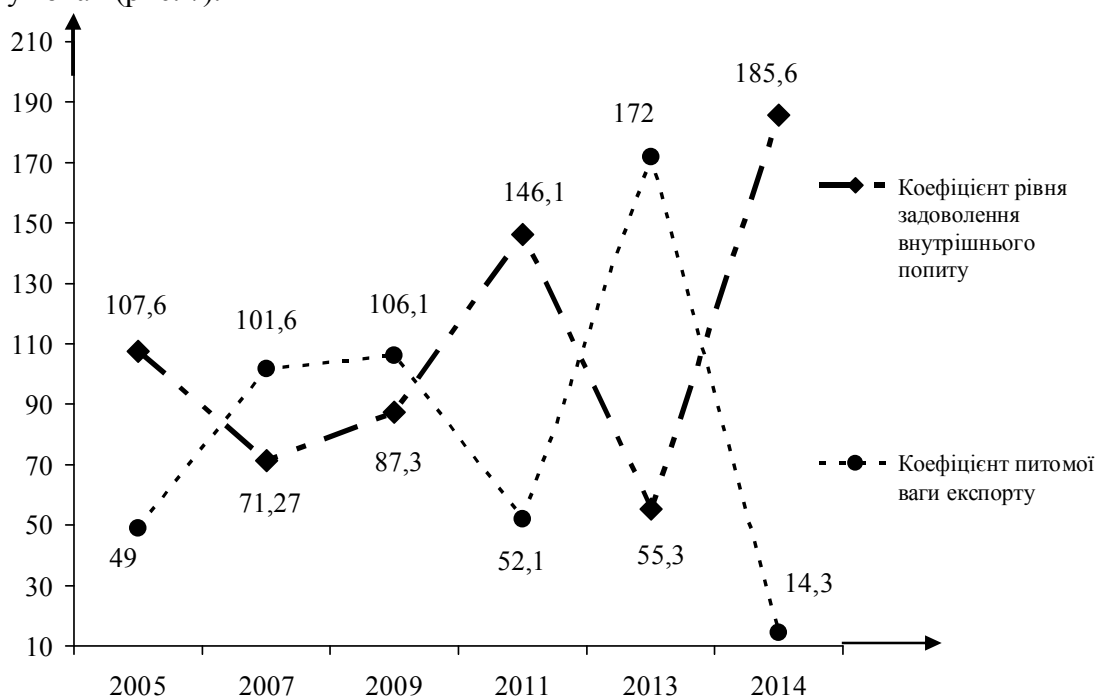

Рис. 7. Динаміка показників ефективності розвитку цукрової промисловості за соціально-екологічним аспектом

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Важливою стороною соціально-екологічного аспекту розвитку цукрової галузі є підвищення якості продукції. Цукор за якістю поділяється на чотири категорії, світовим стандартам відповідає лише цукор першої та другої категорій. В останні роки сформувалась тенденція до прирощення частки цукру I та II категорії (з 7,57 % у 2011 р. до 33,83 % у 2013 р.) (рис. 8).

Проведений аналіз стану та тенденцій розвитку цукрової промисловості України виявив, що її функціонування в умовах трансформації описується мінливими характеристиками, що набувають вигляду періодичних коливань. Єдиним аспектом діяльності цукрової промисловості України, який за останнє десятиліття характеризується в цілому якісним покращенням, є сировинно-технологічний компонент її розвитку.

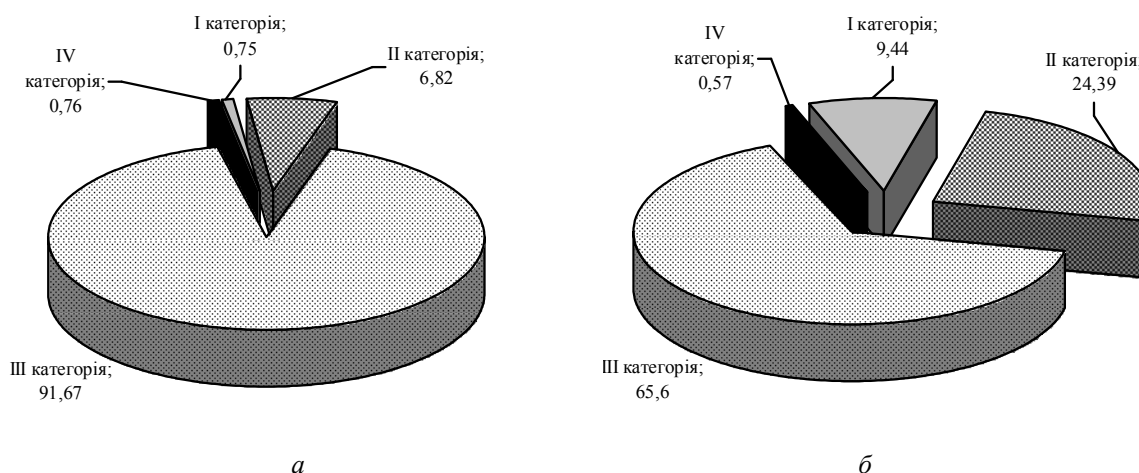

Рис. 8. Структури обсягу виробництва цукру за категоріями якості [4]:
а – 2011 р.; б – 2013 р.

З метою виявлення вагомості впливу факторів сировинно-технологічних параметрів на головний результативний показник діяльності, обсяг виробництва цукру ($Q_{Ц}$), нами на основі детермінованої факторної моделі мультиплікативного типу за допомогою індексного методу, заснованого на прийомі елімінування, оцінено вагомість та визначено зміну результуючого показника, спричинену змінами трьох характеристик: обсягу цукрових буряків ($Q_{Б}$), який характеризує кількість сировини; цукристості стружки ($P_{Ц.С.}$), що визначає якість сировини та коефіцієнта заводу (K_3), який оцінює втрати і рівень прогресивності технології:

$$Q_{Ц} = Q_{Б} \cdot P_{Ц.С.} \cdot K_3. \quad (1)$$

Аналіз засвідчив, що серед усієї групи досліджуваних факторів найбільший вплив на динаміку обсягу виробництва цукру чинить кількість сировини (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінка впливу вагомості факторів у моделі обсягу виробництва цукру

Рік	$\Delta Q_{Ц}(Q_{Б})$	$\Delta Q_{Ц}(P_{Ц.С.})$	$\Delta Q_{Ц}(K_3)$	$\Delta Q_{Ц}(Q_{Б}; P_{Ц.С.}; K_3)$
2014	+767,58 (+63,46 %)	+84,23 (+4,26 %)	+18,19 (+0,88 %)	+870,0 (+71,94 %)
2013	-1050,15 (-47,23 %)	+23,10 (+1,97 %)	+12,85 (+1,07 %)	-1014,2 (-45,61 %)
2012	-25,58 (-1,1 %)	-72,93 (-3,16 %)	-14,49 (-0,65 %)	-113,0 (-4,84 %)
2011	+513,65 (+33,23 %)	+199,92 (+9,7 %)	+77,43 (+3,43 %)	+791 (+51,17 %)
2010	+524,19 (+41,48 %)	-179,12 (-10,02 %)	-63,17 (-3,93 %)	+281,9 (+22,31 %)

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У 2010 р. обсяг виробництва цукру зріс за рахунок збільшення обсягів сировини на 41,48 %, у той час як за рахунок погіршення якості сировини зменшився на 10,02 % та втрат у процесі технологічної переробки на 3,93 %, а у 2014 р. за рахунок прирощення сировини обсяг виробництва цукру зріс на 63,46 % і лише на 8 % за рахунок інших факторів. Це вимагає більш детального дослідження стану та переформатування вітчизняної сировинної бази цукрової промисловості України.

Висновки. Проведений аналіз стану та тенденцій розвитку цукрової промисловості України виявив, що її функціонування в умовах трансформації характеризується мінливими критеріями, які набувають вигляду періодичних коливань, а параметри її розвитку не демонструють усталеної прогресивної тенденції. Тобто розвиток галузі є неефективним, хоча є сировинно-технологічна компонента її розвитку.

Список використаних джерел

1. *Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України* : статистичний збірник за 2014 рік / за ред. Ю. М. Остапчука. – К. : Державна служба статистики України, 2015 – 54 с.
2. *Бутко М. П.* Глобалізаційні виклики та національний зміст продовольчої кризи: регіональний вимір / М. П. Бутко, Н. Т. Шадура-Никипорець ; під заг. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2012. – 352 с.
3. *Данилишин М. С.* Стан бурякоцукрової галузі України та шляхи його удосконалення [Електронний ресурс] / М. С. Данилишин // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4579>.
4. *Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2011 році* [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : me.gov.ua/file/link/187457/file/zvit2011.doc.
5. *Оперативно-статистичні матеріали цукровиробників України «Бурякоцукровий комплекс України»*. – К. : Цукор України, 2015. – 201 с.
6. *Пономаренко В. С.* Структура визначення інтегрального показника системної ефективності розвитку підприємства / В. С. Пономаренко, І. В. Гонтарева // Економіка розвитку. – 2012. – № 1(61). – С. 86–94.
7. *Ярчук М. М.* Аналітична інформація про підсумки роботи бурякоцукрової галузі України за 2013 рік та завдання на поточний рік / М. М. Ярчук // Вісник цукровиків України. – К. : Цукор України, 2014. – С. 28–71.